

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

PŘÍPADOVÁ STUDIE:

zhodnocení přínosů projektu

„Centra Poradenství a Aktivizace pro integraci chronicky duševně nemocných do společnosti a na chráněný trh práce v E Labe“

1 Identifikace případové studie

1.1 Identifikační údaje projektu

Název projektu	Centra P_oradenství a A_ktivizace pro integraci chronicky duševně nemocných dospolečnosti a na chráněný trh práce v E Labe
Číslo projektu	CZ.1.04/3.1.02/67.00019
Oblast podpory	3.1 Podpora sociální integrace a sociálních služeb
Zaměření projektu	Rozvoj komunitních služeb
Cíl projektu	Vytvořit ucelený systém poradenských a aktivizačních služeb pro klienty s chronickým duševním onemocněním, které povedou k posilování jejich soběstačnosti ve společnosti a na chráněném trhu práce, v celém E Labe.
Příjemce dotace	Fokus Labe
Adresa	Pražská 166/47, 400 01 Ústí nad Labem
Projektový manažer	Petr Čálek
Partner projektu	Bez partnera
Výše rozpočtu, % dotace	8 641 688,- Kč; 100 %
Termín realizace	01. 06. 2011 - 31. 05. 2014
Místo realizace a území dopadu	Euroregion Labe (Děčín, Litoměřice, Teplice, Ústí nad Labem)
Webová adresa	http://www.fokuslabe.cz

1.2 Přehled terénního šetření

Příjemce dotace	Skupinový řízený rozhovor (15. 4. 2015) <ul style="list-style-type: none"> PhDr. Lenka Krbcová Mašínová, předsedkyně sdružení Mgr. Lenka Kocourková, vedoucí pobočky v Ústí nad Labem
Cílová skupina	Individuální i skupinové řízené rozhovory (30. 3. 2015), 10 klientů centra Fokus Labe – Děčín <i>Zástupci cílové skupiny poskytli rozhovor za podmínky, že zůstanou v anonymitě. Evaluátor nedisponuje jmény ani kontakty na cílovou skupinu. Kontaktování cílových skupin a zprostředkování rozhovorů proběhlo ze strany příjemce.</i>
Klíčový aktéři	Individuální řízené telefonické rozhovory (28. 4. 2015) <ul style="list-style-type: none"> Mgr. Ivana Vlčková, ředitelka sociálních služeb, Fokus Labe Bc. Denisa Dobšová DiS., komunitní plánování, Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, Městský úřad Litoměřice Bc. Libuše Recsková, sociální pracovník pro dospělé, Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, Magistrát města Teplice psychiatr MUDr. Ivo Kudrnáč, Teplice psychiatr MUDr. Irena Pišvejcová, Litoměřice

ABSTRAKT: VÝSLEDKY EVALUAČNÍ PŘÍPADOVÉ STUDIE

Oblast podpory OP LZZ: 3.1 Podpora sociální integrace a sociálních služeb

PROJEKT: Centra P_oradenství a A_ktivizace pro integraci chronicky duševně nemocných do společnosti a na chráněný trh práce v E Labe

Příjemce: Fokus Labe
Výše dotace: 8 641 688 Kč

Místo: Euroregion Labe
Termín realizace: 1. 6. 2011 – 31. 5. 2014

CÍL PROJEKTU

Cílem projektu bylo vytvořit ucelený systém poradenských a aktivizačních služeb v Euroregionu Labe pro osoby s chronickým duševním onemocněním, které povedou k posilování jejich soběstačnosti ve společnosti a na chráněném trhu práce.

CO SE V PROJEKTU ODEHRÁLO?

Díky podpoře vznikla 4 Centra P_A - a to v Děčíně, Litoměřicích, Teplicích a Ústí nad Labem - poskytující služby Odborného sociálního poradenství a Služby sociálně aktivizační.

- V prvních dvou jmenovaných vznikla Centra P_A kompletně nová, neboť sociální služby pro duševně nemocné zde doposud neexistovaly.
- V Teplicích a Ústí n/L šlo naopak o rozšíření stávajících služeb, neboť zdejší kapacita byla nedostačující a vyskytl se tak problém dlouhé čekací doby, čímž nedocházelo k propojení služeb a následného umístění klienta na chráněný trh práce.

CO PROJEKT PŘINESL LIDEM?

Poskytování komplexní pomoci osobám s chronickým duševním onemocněním v oblasti sociálních služeb v celém E Labe

Služby poskytované Centry P_A významně přispívají k řešení problémů a zajištění potřeb cílové skupiny.

Podpořené služby:

- ✓ Podchycují motivaci klienta a řeší jeho akutní problémy, podporují rozvoj dovedností a schopností včetně rozvoje jeho

osobnosti s cílem podpořit ho v návratu zpět do reálného osobního i rodinného života, včetně širšího sociálního prostředí.

MUDr. Ivo Kudrnáč: "Pán Bůh zaplať za Fokus! Minimálně 10 lidem zachránil život a desítkám dalším pomohl k tomu, aby se sociálně nepropadli. Dělá mnohem víc, než se může zdát na první pohled."

✓ Pomáhají klientovi s návratem do pracovního života, respektive na chráněný trh práce, neboť pro osoby s duševním onemocněním není snadné nalézt zaměstnání na zkrácený úvazek a zaměstnavatele, který by dokázal respektovat omezení spojená s jejich nemocí. Své klienty proto Fokus zaměstnává v sociálních podnicích, jimiž sám disponuje - Kavárna Bárka v Ústí n/L a Teplicích, Cateringové služby, Pékárna La_Buž, Zahradnická, Kuchařská a Šicí dílna.

Dále podporují soběstačnost klienta s cílem zajistit jeho dlouhodobou udržitelnost v zaměstnání.

Obr. 1 Fokus kafe - Ústí nad Labem
zdroj: www.fokuslabe.cz

Začlenění cílových skupin zpátky do sociálního, pracovního i kulturního života

Centra P_A, poskytující služby odborného poradenství v propojenosti na služby sociálně aktivizační, významně přispívají k odstraňování bariér, jež brání integraci CS zpět do majoritní společnosti a na trh práce. Pro osoby trpící chronickým duševním onemocněním je typická snížená až chybějící motivace a sebedůvěra, nedostatek energie a vůle k jakékoli aktivitě, problém s každodenními činnostmi, neschopnost plánovat a strukturovat den, řešit problémy, rozhodovat se atd.

Díky komplexnímu systému služeb komunitního (neústavního) charakteru dochází u klientů ke zvyšování sebevědomí a motivace k aktivnímu trávení času, plnohodnotnému prožívání života, dochází k obnově citového prožívání skrze nově nalezená přátelství a v neposlední řadě také k pochopení jejich nemoci. Díky opětovnému zapojení do pracovního života pak klienti cítí pocit potřebnosti a užitečnosti.

Fokus taktéž participoval na vyřešení tíživých situací klientů (např. dluhové a právní záležitosti) či na zajištění chráněného bydlení.

Jak klienti sami během rozhovoru potvrzovali, představují pro ně Centra P_A zázemí, novou "rodinu" či místo, kde vždy naleznou pomoc.

Výpovědi klientů:

"Už nejsem tak utlumená jako dřív. Tak nějak jsem se zrychlila. Ve volném čase maluji či něco tvořím, a mám chuť do života."

"Fokus vnímám jako rodinu. O Vánocích jsme se sešli, ženské udělaly salát. Nemusel jsem být sám."

"Díky těm lidem tady, už není takový problém začlenit se mezi ostatní. Nebojím se promluvit nebo se nějak projevit."

"Nemoc už pro mě není taková překážka, zároveň si víc věřím. Když se mi proto naskytla příležitost malovat ve výtvarném ateliéru, neváhala jsem. Splnila jsem si sen a moje obrazy se budou zanedlouho prodávat na jedné benefiční akci."

"Při dílnách, kde něco tvoříme, se musím soustředit jenom na tu práci. Nemusím přemýšlet o své nemoci. Přijdu na jiné myšlenky."

Obr. 2 Ruční dílny jsou součástí aktivizačních služeb
zdroj: www.fokuslabe.cz

PŘEKÁŽKY

- ❖ Nedostatek kvalifikovaných odborníků se zkušeností v práci s klienty s těžkou duševní nemocí a s osobnostními předpoklady tuto práci vykonávat - nutnost vstupního zaškolení.
- ❖ Nedostatečná spolupráce ze strany návazných subjektů (psychiatrů) v městech, kam Fokus vstupoval nově.

PhDr. Lenka Krbcová Mašínová: "Trvalo zhruba rok, než si zvykli, že tu jsme a než na nás začali odkazovat své pacienty. Chvilí tedy trvalo, než jsme začali poskytovat pomoc našim budoucím klientům."

SHRNUTÍ PŘÍNOSŮ PROJEKTU

Naplnění účelnosti a užitečnosti projektu	
Dopad na zaměstnanost účastníků	Vysoký Projekt je primárně orientován na přípravu klienta pro jeho vstup na chráněný trh práce. Zároveň příjemce dotace disponuje vlastními sociálními podniky, do kterých své klienty může umístit.
Dopad na kvalifikační úroveň účastníků (vzdělání)	Vysoký Skrze odborné sociální poradenství dochází ke zvyšování např. finanční či občansko-právní gramotnosti.
Dopad na zaměstnatelnost účastníků jiný než kvalifikační	Vysoký Projekt přispíval ke zvýšení motivace pro vstup na chráněný trh práce (např. větší sebevědomí).
Dopad na ekonomickou situaci účastníků	Vysoký U cílové skupiny dochází (s ohledem na jejich schopnosti a možnosti) k zajištění pravidelného příjmu skrze sociální podniky, jimiž Fokus Labe disponuje. Odborné sociální poradenství pak přispívá k lepší finanční gramotnosti, což v důsledku také vede ke zlepšení ekonomické situace.
Dopad na sociální statut účastníků	Vysoký Zapojení na chráněný trh práce přináší pocit potřebnosti, zvyšuje motivaci a pomáhá navýšit sebevědomí, což přispívá ke snadnějšímu zapojení do majoritní společnosti.
Dopad na rovné příležitosti	Spiše nízký Řešení problémů v oblasti rovných příležitostí nebylo cílem projektu.
Dopad na další klíčové aktéry	Vysoký Rozšíření nabídky služeb pro jejich pacienty/klienty.
Vyřešení problémů/potřeb cílové skupiny	Problémy a potřeby cílové skupiny byly vyřešeny/naplněny (s ohledem k zaměření projektu).
Vnímání užitečnosti projektu ze strany cílových skupin a klíčových aktérů	
Užitečnost projektu ze strany cílových skupin	Jednoznačně užitečný Veškeré výstupy projektu vnímány jako užitečné a pozitivní z hlediska osobních situací účastníků.
Užitečnost projektu ze strany dalších klíčových aktérů	Jednoznačně užitečný Veškeré výstupy projektu vnímány jako jednoznačně užitečné, pozitivní a funkční.
Účinnost a hospodárnost projektu	
Naplnění účinnosti	Vysoké Způsob zapojení a využití projektových vstupů optimálně přispíval k dosaženým výsledkům a přínosům pro cílovou skupinu.
Naplnění hospodárnosti	Vysoké Veškeré vstupy byly nezbytné pro dosažení cílů.
Udržitelnost projektu	
Udržitelnost projektu	Vysoká Dosažené výsledky byly udrženy.
Identifikace nejlepší, dobré a neosvědčené praxe	
Nejlepší praxe Celkové zhodnocení projektu evaluátorem na základě multikriteriální analýzy, která vychází z provedených šetření a zjištění v průběhu zpracování případové studie.	

2 Výchozí situace a cíle projektu

2.1 Příjemce dotace

Příjemce dotace	Fokus Labe
Kategorie příjemce	Neziskový subjekt: o.p.s., občanské sdružení, spolek, ústav
Předchozí zkušenosti příjemce s cílovou skupinou	Ano Navázání na stávající aktivity příjemce a jejich rozšíření. Fokus působí již od roku 1992 v Ústí nad Labem. Blíže viz zhodnocení přínosů (dopadů) realizace projektu.

2.2 Přístup ke zpracování žádosti

Zapojení externího dodavatele pro zpracování žádosti	Ne
---	----

2.3 Cíle projektu

Globální cíl projektu:

Vytvoření uceleného systému poradenských a aktivizačních služeb pro klienty s chronickým duševním onemocněním v ELabe, které povedou k posilování jejich soběstačnosti ve společnosti a na chráněném trhu práce.

Hlavní cíle projektu:

- Vytvořit 4 nová Centra Poradenství a Aktivizace (Centra P_A) v Euroregionu Labe (Děčín, Litoměřice, Teplice, Ústí nad Labem). Cílem Center P_A bude poskytovat odborné sociální poradenství a sociálně aktivizační služby.
- Rozšířit služby Fokus Labe na celý ELabe. Služby vzájemně propojit a podchytit 256 klientů k systematické rehabilitaci s následným poskytnutím služeb v oblasti chráněného trhu práce, kterým Fokus disponuje – Kavárna Bárka v Ústí n/L a Teplicích, Cateringové služby, Pekárna La_Buž, Zahradnická, Kuchařská a Šicí dílna.

2.4 Cílová skupina

Specifikace cílové skupiny	<ul style="list-style-type: none"> • osoby s duševním onemocněním
-----------------------------------	--

3 Realizace projektu

3.1 Aktivity

POPIS AKTIVIT REALIZOVANÝCH V RÁMCI PROJEKTU

Předmětem snahy projektu Centra P_A bylo vytvoření uceleného systému poradenských a aktivizačních služeb pro klienty s chronickým duševním onemocněním, jež povedou k posilování jejich soběstačnosti ve společnosti a na chráněném trhu práce. Celkem se jedná o 4 Centra P_A, kdy v regionu Ústí nad Labem a Teplice došlo pouze k rozšíření služeb, naopak v Děčíně a Litoměřicích vznikla centra kompletně nová. Podpořeno bylo celkem 264 osob.

Vzniklá služba *Odborné sociální poradenství* má tuto programovou náplň – vyřizování invalidního důchodu či statutu osoby zdravotně znevýhodněné; poradenství ohledně pracovních právních problematiky, evidence na úřadu práce, podpory v nezaměstnanosti, pracovního začlenění na chráněný trh práce, absolvování vzdělávacích či rekvalifikačních kurzů aj.; dluhové poradenství, pomoc při jednání s exekutory a zvyšování finanční gramotnosti klientů; poradenství a pomoc při zajišťování běžných záležitostí klienta a dále v oblasti zprostředkování navazujících služeb.

Služba sociálně aktivizační byla orientována na aktivity, které pomohou odstranit bariéry pro uplatnění na trhu práce: sociálně terapeutická činnost, nácvik modelových sociálních situací, posilování kapacity paměti, nácvik orientace v prostoru a čase, realizace volnočasových aktivit vedoucích k udržování a rozvoji fyzické kondice klientů a také aktivit zájmových (udržení a rozvoj kontaktu s přirozeným sociálním prostředím), zvýšení informační gramotnosti.

3.2 Realizace výběrových řízení

Počet realizovaných výběrových řízení	2
---------------------------------------	---

3.3 Realizační tým projektu

Velikost projektového týmu	11 osob
Úvazky	5,7 (přepočtený měsíční úvazek) po dobu 36 měsíců <u>Složení projektového týmu:</u> Manažer projektu (1,0/měsíc) Odborný asistent pro regiony (0,5/měsíc) Sociální pracovník – OSP Ústí n/L (0,7/měsíc) Sociální pracovník – SAS Ústí n/L (0,5/měsíc) Sociální pracovník – OSP Teplice (0,7/měsíc) Sociální pracovník – OSP Litoměřice (1,0/měsíc) Sociální pracovník – SAS Litoměřice (0,5/měsíc) Sociální pracovník – OSP Děčín (0,7/měsíc) Sociální pracovník – SAS Děčín (0,5/měsíc) Klinický psycholog (0,3/měsíc) Finanční manažer projektu (0,15/měsíc)

4 Zhodnocení přínosů a úspěšnosti projektu (účelnost, užitečnost)

4.1 Hlavní monitorovací indikátory			
	cílová hodnota	dosažená hodnota	dosažená h. v %
Počet podpořených osob - celkem	256	264	103
Z toho muži	--	116	--
Z toho ženy	--	148	--
Počet podpořených osob - klienti služeb	--	264	--
Počet odcházejících účastníků	--	264	--
Počet podpořených organizací - NNO	1	1	100

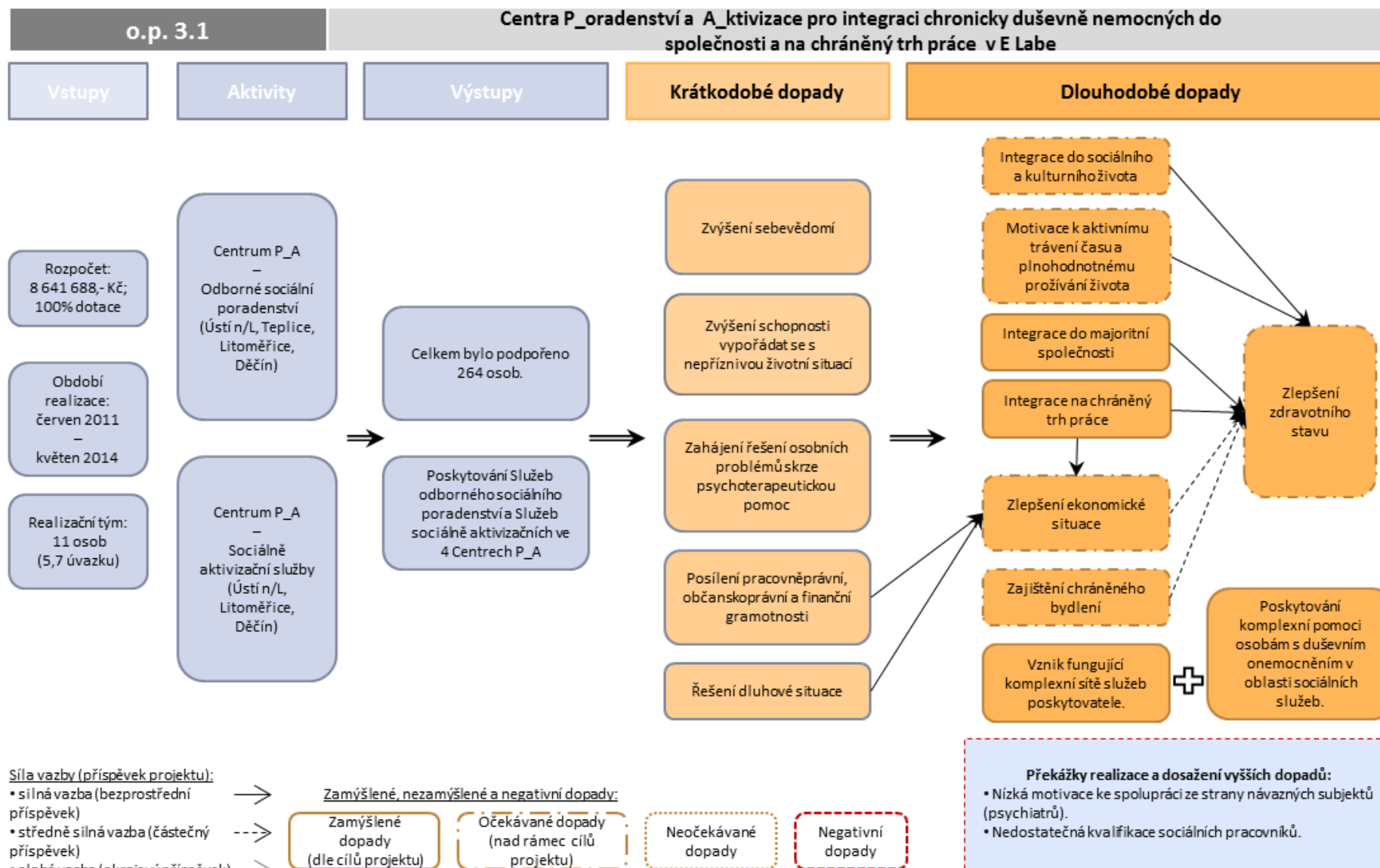
4.2 Zhodnocení přínosů projektu

4.2.1 Teorie změny

Teorie změny ukazuje ověřené přínosy projektu, které zahrnují očekávané i neočekávané dopady zjištěné na základě provedeného terénního šetření, případně dalších dostupných informací.

Intervenční logika byla v projektové žádosti dobře nastavena, tj. byly popsány předpokládané kauzální vazby a očekávané dopady projektu. V rámci šetření se následně potvrdilo naplnění očekávaných dopadů projektu.

Teorie změny projektu

4.2.2 Strukturované zhodnocení dopadů (taxonomie)

Dopad na kvalifikační úroveň účastníků (vzdělání)	Vysoký Skrze odborné sociální poradenství dochází ke zvyšování např. finanční či občansko-právní gramotnosti.	
Dopad na zaměstnanost účastníků	Vysoký Projekt je primárně orientován na přípravu klienta pro vstup na chráněný trh práce. Zároveň pak příjemce dotace disponuje vlastními sociálními podniky, do kterých své klienty umísťuje.	
Dopad na zaměstnatelnost účastníků jiný než kvalifikační	Vysoký Projekt přispíval k odstranění bariér pro začlenění na chráněný trh práce (např. větší sebevědomí, zvýšení motivace).	
Dopad na ekonomickou situaci účastníků	Vysoký U cílové skupiny dochází (s ohledem na jejich schopnosti a možnosti) k zajištění pravidelného příjmu, skrze sociální podniky, jimiž Fokus Labe disponuje. Odborné sociální poradenství pak přispívá k lepší finanční gramotnosti, což v důsledku také vede ke zlepšení ekonomické situaci.	
Dopad na sociální statut účastníků	Vysoký Zapojení na chráněný trh práce přináší pocit potřebnosti, zvyšuje motivaci obecně a pomáhá navýšit sebevědomí, což přispívá ke snadnějšímu zapojení do majoritní společnosti.	
Dopad na rovné příležitosti	Spíše nízký Řešení problémů v oblasti rovných příležitostí nebylo cílem projektu.	
Dopad na další klíčové aktéry	Vysoký Rozšíření nabídky služeb pro jejich pacienty/klienty (blíže viz zhodnocení přínosů projektu – textová část).	
Systémové dopady	Nerelevantní Projekt nebyl zaměřen na řešení systémových otázek.	
Efekty ovlivňující přínosy projektu	Potvrzeno / nepotvrzeno	Komentář
Creaming-off	nepotvrzeno	Efektů nebylo dosaženo zařazováním perspektivnějších účastníků.
Lock-in efekt	nepotvrzeno	Smyslem projektu bylo pomoci cílové skupině zpět k začlenění do běžného života, do majoritní společnosti. Pro tuto skupinu je navíc přijatelnější zůstat pracovat na chráněném trhu práce (specifické požadavky CS vyplývající z jejich onemocnění).
Alternativní atribuce	nepotvrzeno	Aktivity projektu byly klíčovým faktorem pro dosažení přínosů.

Substituce	<i>nepotvrzeno</i>	Efektů nebylo dosaženo na úkor jiných osob ve srovnatelném postavení.
Mrtvá váha ¹	<i>nepotvrzeno</i>	Bez poskytnuté dotace by nedošlo k realizaci klíčových aktivit, tedy vytvoření Center P_A. Cílová skupina by měla jen omezenou nebo žádnou alternativu pro řešení svých problémů a naplnění potřeb.
4.2.3 Zhodnocení účelnosti projektu - shrnutí (celkové vyřešení problémů/potřeb cílové skupiny)		
Vyřešení problémů/potřeb cílové skupiny (celkové dopady projektu)	Problémy a potřeby cílové skupiny <i>byly vyřešeny/naplněny</i> (s ohledem k zaměření projektu).	
4.2.4 Nezamýšlené dopady		
Existence nezamýšlených pozitivních dopadů projektu	Ano	
Nezamýšlené dopady	<p>Díky dobré spolupráci, s dalšími subjekty (město, psychiatři), nastavené v závěru projektu, byla Centra v Děčíně a Litoměřicích přijata do komunitního plánování, resp. do koordinačních skupin.</p> <p>Díky tomuto se můžou daná města zapojit do programu Týdny pro duševní zdraví, které slouží k odstranění předsudků ze strany majoritní společnosti vůči duševně nemocným.</p>	
4.2.5 Negativní dopady		
Existence negativních dopadů projektu	Ne	
Negativní dopady	---	

¹ Jedná se o efekt výhradně řešitelný pouze v rámci Counterfactual Impact Evaluation. V rámci této případové studie se tak jedná pouze o vyjádření na základě zjištění z realizovaného šetření.

4.3 Užitečnost projektu na základě vnímání ze strany cílových skupin a dalších klíčových aktérů

Užitečnost projektu ze strany cílových skupin	<i>Jednoznačně užitečný</i> Veškeré výstupy projektu vnímány jako užitečné a pozitivní z hlediska osobní situace účastníka.
Užitečnost projektu ze strany dalších klíčových aktérů	<i>Jednoznačně užitečný</i> Veškeré výstupy projektu vnímány jako užitečné a pozitivní.

4.4 Inovativnost projektu

Využití inovovaných řešení	Ano – vývoj inovativního řešení z hlediska organizace Projekt byl inovativní ze dvou hledisek – koncepčního a teritoriálního. Byl vytvořen ucelený systém poradenských a aktivizačních služeb na celém území Euroregionu Labe.
-----------------------------------	--

4.5 Způsob zjišťování výsledků projektu ze strany samotného příjemce

Udržování vzájemných vazeb s podpořenými osobami je obousměrné. Ze strany Fokusu Labe je sledován vývoj a směřování klientů prostřednictvím osobního kontaktu nebo prostřednictvím telefonu. Z druhé strany, klienti kontakt sami vyhledávají v případě, že potřebují nějakou pomoc nebo s něčím poradit.

S klíčovými aktéry sdružení Fokus udržuje stálý kontakt v rámci vzájemné spolupráce.

Ověření přínosů projektu u účastníků ze strany příjemce	<ul style="list-style-type: none"> • Osobní rozhovory či diskuse • Skupinové rozhovory či diskuse • Telefonicky
Ověření přínosů projektu příjemcem u klíčových aktérů, kteří se projektu nezúčastnili	<ul style="list-style-type: none"> • Nezjišťováno

I. ZHODNOCENÍ DOPADŮ A PŘÍNOSŮ REALIZACE PROJEKTU

Projekt lze na základě provedeného šetření hodnotit jako velmi úspěšný, a to především z hlediska přínosů pro cílovou skupinu. Dopady a přínosy realizovaných aktivit lze v souladu s cíli projektu vymežit z těchto hledisek:

- Dopady pro příjemce dotace: Rozšíření pole působnosti sdružení Fokus Labe na celý Euroregion Labe.
- Dopady pro cílovou skupinu: Integrace do sociálního, pracovního i kulturního života.
- Dopady pro spolupracující subjekty: Rozšíření nabídky aktivit pro osoby s chronickým duševním onemocněním.

1) Dopady pro příjemce dotace: Rozšíření pole působnosti sdružení Fokus Labe na celý Euroregion Labe

Příjemce dotace Fokus Labe (dále jen Fokus) se již 20 let soustředí na podporu osob s duševním onemocněním v integraci a znovuzapojení do společnosti a na trh práce, prosazování jejich práv a myšlenky komunitní (neústavní) péče. Je úspěšným realizátorem již několika projektů v oblasti výše uvedeného. Takovými projekty jsou např. projekt *Integrál*, v jehož rámci byla vytvořena cateringová firma, Internetová kavárna na půl cesty a Klub Integrál. V rámci posledního jmenovaného jsou klienti vzděláváni v oblasti IT, jazykových a komunikačních dovedností a dále probíhá příprava na vstup do pracovního procesu. Dalším je poté projekt *Ven z bludného kruhu*, který má za cíl vytvořit systematickou komplexní přípravu na práci, tedy vzdělání a výcvik v oblasti gastronomických služeb a následné umístění zdravotně postižených osob do gastronomických provozů, jimiž Fokus disponuje.

Realizovaný projekt Centra P_A pomohl příjemci rozšířit pole působnosti (tedy poskytování služeb poradenství a aktivizace) na celý Euroregion Labe. Díky finanční podpoře ze strany ESF došlo k vytvoření Center poradenství a aktivizace ve 2 nových městech (Děčín, Litoměřice), kde sociální služby pro chronicky duševně nemocné klienty doposud neexistovaly. V regionu Ústí nad Labem a Teplice došlo k rozšíření, neboť zdejší kapacita byla nedostačující a vyskytl se tak problém dlouhé čekací doby, nedocházelo k propojení služeb a následného umístění klienta na chráněný trh práce.

Fokus Labe byl ve většině regionů prvním subjektem poskytujícím sociální služby tohoto typu. Z tohoto hlediska musel „prošlapat řadu cest“ jak směrem k místní správě, tak k místním subjektům poskytujícím psychiatrickou pomoc. Svou komplexností služeb a přístupem může projekt sloužit jako model pro další služby zabývající se prací s osobami duševně nemocnými.

Faktory ovlivňující dopady projektu:

Pro celkové nastavení projektu byla klíčovým faktorem **znalost prostředí a problematiky cílových skupin**. S tímto má Fokus bohaté zkušenosti, neboť v Ústeckém kraji působí již 19 let.

Dalším faktorem, ovlivňujícím dopady projektu, byla **aktivní komunikace a spolupráce s relevantními subjekty**, jako je městská správa a místní psychiatři. Například města, do nichž Fokus vstupoval nově – tedy Děčín a Litoměřice – přijaly Centra P_A velmi pozitivně.

Důležitým faktorem je v neposlední řadě **silný a stabilní projektový tým** příjemce.

2) Dopady pro cílovou skupinu: Integrace do sociálního, pracovního i kulturního života

Pro osoby s chronickým duševním onemocněním, jejichž forma nemoci není tak závažná, aby vyžadovala několikaletý pobyt v psychiatrické léčebně, je důležitá dostupnost kvalifikované sociální péče. Vzhledem k tomu, že v České republice nedochází k rozvoji služeb komunitního charakteru - takových jaké poskytuje Fokus - které jsou alternativou ústavní péče, dochází k častým relapsům nemoci, tedy k opakované akutní hospitalizaci.

Problémem CS je snížená až chybějící motivace a sebedůvěra k integraci do většinové společnosti. Vlivem nemoci mají lidé s duševním onemocněním problémy se zvládnutím základních aktivit každodenního života, dochází také k ochuzení jejich citového prožívání - ztráta zájmu o přátele a rodinu, preference osamělého trávení času a nicnedělání. Nemají energii ani vůli věnovat se svým dosavadním cílům či zájmům. Zároveň však trpí pocitem izolovanosti a osamělosti. V důsledku kognitivního deficitu, dochází k selhávání v každodenních činnostech, především v práci, studiu i v kontaktu s ostatními lidmi v běžných situacích. Mají problém plánovat a strukturovat den, řešit problémy, rozhodovat se.

Aktivity poskytované v rámci sociálních služeb dle zákona (Služby odborného poradenství – pracovní právní, dluhové a poradenské služby ohledně běžných záležitostí klienta; Služby sociálně aktivizační – sociálně terapeutická činnost, volnočasové aktivity jako rukodělné práce, výlety či jiná fyzická aktivita) jsou prvním krokem k integraci a přispívají k řešení výše uvedených problémů CS. Především pak ke zvýšení sebevědomí cílové skupiny, jejich schopnosti vypořádat se s nepříznivou životní situací a osobními problémy, posílení gramotnosti (pracovníprávní, občanskoprávní a finanční) či vyřešení jejich dluhové situace. Klienti sociálních služeb (CS) si pak chválili především rukodělné práce a aktivity, které vnímají jako možnost seberealizace a které popsala jedna klientka slovy: **"Díky dílnám už nejsem tak utlumená jako dřív, tak nějak jsem se zrychlila. Tvořím pak i ve volném čase a mám chuť do života."** S tímto se ztotožňovala většina dotazovaných. Jako přínosné hodnotili ještě individuální schůzky a poradenství, kde mohli s odborníkem probírat své emoce a nemoc.

Centra P_A tak významně přispívají k řešení problémů a zajištění potřeb CS, tj. zapojení klientů zpět do sociálního a kulturního života. Fokus taktéž participoval na vyřešení tíživých situací klientů (např. dluhové a právní záležitosti) či na zajištění chráněného bydlení. Projektem prošlo 264 osob, jimž po realizaci aktivit projektu bylo možné, v rámci jejich možností a schopností, zajistit práci v sociálních podnicích organizace Fokus.

Právě pracovní uplatnění je velmi důležitým faktorem přispívajícím k začlenění CS zpět do majoritní společnosti. Není však pro ně snadné nalézt zaměstnání na zkrácený úvazek či u zaměstnavatele, který by dokázal respektovat omezení spojená s jejich nemocí (potřeba kratší pracovní doby, v případě zhoršení stavu neschopnost dorazit do práce, potřeba celkově jiného přístupu - osobnější forma a nutnost vysvětlení nastalých situací během sociální interakce, což souvisí s odlišným chápáním mezilidských kontaktů ze strany CS). Tento problém se snaží řešit Fokus Labe, který disponuje několika sociálními podniky², kde své klienty (dle jejich možností a kompetencí) zaměstnává. Jak bylo zjištěno v rámci terénního šetření, z ekonomického hlediska je pro tyto osoby výdělek sice důležitý, avšak není prioritou, neboť důležitějším přínosem pro klienta je opětovné zapojení do pracovního života. Skutečnost, že je klient povinen někam se dostavit a vykonávat činnost, přispívá k překonání letargie a izolovanosti. Dle rozhovorů s CS se pak tito lidé opět cítí potřební a užiteční.

² Kavárna Bárka v Ústí n/L a Teplicích, Cateringové služby, Pekárna La_Buž, Zahradnická, Kuchařská a Šicí dílna

Faktory ovlivňující dopady projektu:

Zásadním faktorem, jenž ovlivnil dopady projektu, je skutečnost že Fokus operuje nikoli nadále pouze na regionální úrovni některých měst, ale v celém Euroregionu Labe. Jedná se tedy o **komplexní síť služeb**, jež poskytuje svým klientům psychosociální podporu. To přispívá ke zvyšování sebevědomí a motivaci, čímž je pro CS jednodušší zapojit se zpět do majoritní společnosti.

Dalším faktorem je skutečnost, že je Fokus schopen svým klientům (těm co jsou připraveni pro návrat do pracovního života) poskytnout **pracovní příležitosti s ohledem na jejich možnosti** (specifika a požadavky na organizaci práce vyplývají z textu výše).

3) Dopady pro spolupracující subjekty: Rozšíření nabídky aktivit pro osoby s duševním onemocněním

Před vstupem do jednotlivých regionů zde neexistovala podobná služba té, jež nabízí právě Fokus Labe. Nejdůležitějším dopadem pro spolupracující subjekty (psychiatři, městská samospráva) je tedy skutečnost, že mají kam své pacienty/klienty v případě potřeby odkázat.

Z toho důvodu jsou centra i ze strany těchto subjektů jednoznačně a stoprocentně vnímána jako užitečná, potřebná, funkční a je potřeba nadále je podporovat.

Faktory ovlivňující dopady projektu:

Důležitým faktorem zde nepochybně byla již částečná **znalost návazných kontaktů** s některými z výše uvedených subjektů z dřívějších dob (Fokus působí dlouhodobě již v Ústí nad Labem a dále také v Teplicích). Důležitá je ovšem i aktivita současného projektu, který na získání a udržení kontaktů dále pracuje.

II. Přínosy projektu z hlediska rovnosti mužů a žen

Projekt nebyl primárně zaměřen na zvyšování rovnoprávnosti žen a mužů, neboť zdravotnické studie nijakým způsobem nepotvrzují, že by duševní onemocnění postihovalo více příslušníky ženského či mužského pohlaví. Do projektových aktivit jsou zapojováni muži i ženy bez rozdílu. Přesto však v počtu podpořených osob převažují ženy, a to počtem 148 (muži 116), což ovšem nebylo v žádném směru záměrem příjemce.

III. Překážky při realizaci projektu a způsoby jejich řešení

1) Výskyt a řešení očekávaných rizik

Z rizik očekávaných před realizací projektu se potvrdilo jediné, a to riziko týkající se otázek spojených s nedostatkem kvalifikovaných odborníků se zkušeností s prací s klienty postiženými těžkou duševní nemocí. V začátku projektu bylo obtížné nalézt odborníky s dostatkem osobnostních předpokladů tuto práci vykonávat. Na tato rizika byl projekt připraven a počítal se systémovým vstupním zaškolením nově přijatých sociálních pracovníků.

2) Překážky bránící dosažení vyšších přínosů projektu a jeho udržitelnosti

Dosažení vyšších přínosů stál v cestě - již zmíněný - **interní faktor**, a to nedostatek kvalifikovaných odborníků. Z důvodu nedostatečných zkušeností s prací s CS bylo zapotřebí doškolování těchto lidí na místě, což přinášelo velkou pracovní zátěž pro odborné zaměstnance center. Tento problém je však dle příjemce nutno řešit systémově, a to již na samotných univerzitách, vyučující obory zaměřené na sociální práci. Při studiu těchto oborů by pak měla být dle příjemce větší pozornost také věnována problematice chronicky duševně nemocných (především lidem trpící schizofrenií), na které se doposud studium soustřeďuje jen poskrovnu.

Externím faktorem, avšak jen zpočátku průběhu projektu, bránící vyšším přínosům byla nedostatečná spolupráce s místními psychiatry. Jedná se především o města, do nichž Fokus vstoupil nově (Děčín, Litoměřice). Dle slov předsedkyně sdružení trvalo cca rok, než na Centra P_A začali psychiatři své pacienty odkazovat. Zpočátku tedy nebyla pomoc sociálních služeb plně využívána. Tento nedostatek se ovšem podařilo překonat a cílových hodnot monitorovacích indikátorů bylo i přes počáteční obtíže dosaženo, cílové hodnoty byly dokonce překonány.

5 Zhodnocení projektu dle účinnosti, hospodárnosti a udržitelnosti

5.1 Účinnost projektu	
Naplnění účinnosti (taxonomie)	Vysoké – způsob zapojení a využití projektových vstupů optimálně přispíval k dosaženým výsledkům a přínosům pro cílovou skupinu
Výše podpory na jednu podpořenou osobu ³	33 tis. Kč
Jednotkové náklady na vytvořené pracovní místo ⁴	---
5.2 Hospodárnost projektu	
Naplnění hospodárnosti (taxonomie)	Vysoké – veškeré vstupy byly nezbytné pro dosažení cílů
Počet podpořených osob na jeden úvazek projektového týmu	46 podpořených osob
Počet vytvořených pracovních míst na jeden úvazek projektového týmu	---
5.3 Udržitelnost přínosů projektu	
Udržitelnost projektu (taxonomie)	Vysoká - dosažené výsledky byly udrženy

I. Účinnost a hospodárnost projektu

Aktivity byly nastaveny a realizovány tak, že přinášely maximálně možné přínosy a členové projektového týmu byli využiti optimálním způsobem. **S danými zdroji nebylo, dle zjištění, možné dosáhnout vyššího rozsahu, kvality výsledků ani přínosů.** Disponibilní (využité) zdroje byly využity tak, aby docházelo k maximalizaci přínosů příslušné intervence. Projekt je tak možné označit jako vysoce účinný.

Výše podpory na jednu podpořenou osobu (celkem 264 osob) činila 33 tis. Kč. Při interpretaci těchto nákladů je nezbytné vzít do úvahy, že do výpočtu jednotkového nákladu na jednu podpořenou osobu vstupují zcela nesrovnatelně vykázané počty podpořených osob, kdy každá z těchto osob byla podpořena v jiném časovém rozsahu.

Veškeré aktivity realizované v rámci projektu byly prospěšné a potřebné pro dosažení očekávaných přínosů a dopadů projektu. Veškeré vstupy (aktivity a lidské zdroje) byly nezbytné a jejich rozsah byl nezbytný (adekvátní) pro dosažení cílů projektu a hospodárnost projektu tak lze označit za vysokou.

V rámci projektu bylo na jeden úvazek projektového týmu podpořeno 46 osob (podpořených osob celkem 264, počet členů projektového týmu 11).

V rámci realizace projektu bylo vyčerpáno celkem 95% požadované částky dotace.

³ K interpretaci blíže viz text níže.

⁴ K interpretaci blíže viz text níže.

II. Udržitelnost přínosů projektu

Projekt nyní pokračuje jako standardní sociální služba dle zákona č. 108, a z hlediska udržitelnosti celého projektu je dle samotného příjemce nezbytné využívat mechanismu vícezdrojového financování (tj. z dotací Ústeckého kraje, městských úřadů Děčín, Litoměřice, Teplice, Ústí nad Labem a dále z dotací MPSV, sponzorských darů a vlastní hospodářskou činností Fokusu - zisky ze sociálních podniků), který se jeví z již 19leté činnosti Fokusu jako model ekonomicky udržitelný.

Pro cílovou skupinu je pak zásadní zajištění dlouhodobého fungování samotných Center P_A a podstatou udržitelnosti je tak udržitelnost samotného projektu.

6 Souhrnné zhodnocení a poučení z realizace

6.1 Identifikace nejlepší, dobré a neosvědčené praxe	
Existence dobré praxe (taxonomie)	Nejlepší praxe
Bodové hodnocení na základě multikriteriální analýzy	100 (ze 100)
Hodnocení jednotlivých kritérií v rámci multikriteriální analýzy	
Kritérium	Bodové hodnocení
<i>účelnost projektu (váha 35 %)</i>	100
<i>užitečnost projektu ze strany cílových skupin (váha 5 %)</i>	100
<i>užitečnost projektu ze strany dalších klíčových aktérů (váha 5 %)</i>	100
<i>účinnost projektu (váha 15 %)</i>	100
<i>hospodárnost projektu (váha 15 %)</i>	100
<i>udržitelnost projektu (váha 20 %)</i>	100
<i>inovativnost řešení (váha 5 %)</i>	100

I. Identifikace nejlepší, dobré a neosvědčené praxe

Projekt Centra P_A, jehož předmětem byla snaha o vytvoření uceleného systému poradenských a aktivizačních služeb pro klienty s chronickým duševním onemocněním, jež povedou k posilování jejich soběstačnosti ve společnosti a na chráněném trhu práce, lze označit za vhodný příklad dobré praxe. Projekt naplňuje veškeré charakteristiky z hlediska účelnosti, užitečnosti, účinnosti, hospodárnosti, udržitelnosti a navíc přináší inovativní přístup k řešení problémů CS.

Cíle projektu byly naplněny v plném rozsahu. Užitečnost realizovaných aktivit jak pro klienty (cílové skupiny) tak příjemce i klíčové aktéry byla potvrzena (blíže viz zhodnocení dopadů a přínosů realizace projektu). Projekt je úspěšný zejména s ohledem na dosažení dlouhodobých dopadů pro CS.

Celková úspěšnost byla dána naplněním řady provázaných faktorů, které se vzájemně podporují a výsledkem je fungující systém služeb a pomoci, který se stal nedílnou součástí života klientů využívajících těchto služeb.

Za hlavní faktory úspěšnosti a nejlepší praxe lze označit aktivní přístup příjemce, jeho celkový postoj, přístup a způsob organizace vytvořených Center podpory a aktivizace, které poskytují CS pomoc, jež by klienti z důvodu nedostatku podobných služeb hledali jen se značnými obtížemi.

Přínosné pro dosažení těchto pozitivních dopadů byly všechny podpořené aktivity.

II. Doporučení dle faktorů úspěchu a překážek při realizaci projektu

V rámci projektu se osvědčilo a pro obdobně zaměřené projekty lze doporučit:

- **vhodně nastavený přístup k práci s CS**
specifikace: pro úspěšnost projektu celkově je nejdůležitějším faktorem vytvořit komplexní systém péče komunitního charakteru (tj. péče neústavního typu), kde prvním stupněm integrace jsou služby odborného sociálního poradenství v propojenosti na sociálně aktivizační služby

- **předběžné navázání kontaktů se spolupracujícími subjekty**
specifikace: klíčové pro vyšší efektivitu z hlediska poskytování pomoci osobám s chronickým duševním onemocněním
- **stabilní, kvalitně sestavený a dobře fungující tým**
specifikace: je zapotřebí mít ve svých řadách kvalifikované odborníky, jež mají dostatečné znalosti pro práci s touto specifickou CS

Překážky pro dosažení vyšších přínosů a negativní faktory, které bylo třeba při realizaci projektu řešit/překonat:

- Nedostatek kvalifikovaných odborníků, který však dle příjemce spočívá v nedostatečném pokrytí učiva na univerzitách, vyučujících sociální práci, a je dle něj nutno řešit systémově.
- Počáteční problémy při komunikaci se spolupracujícími subjekty (psychiatři) a nedostatečná spolupráce z jejich strany („Než si zvykli, že tu jsme.“).

III. Potenciál šíření dobré praxe / aplikovatelnosti projektu

Aplikovatelnost a potenciál pro šíření dobré praxe jsou u tohoto projektu velmi vysoké. Fokus Labe se svými Centry P_A určitě může být inspirací a návodným příkladem pro další služby zabývající se osobami s chronickým duševním onemocněním.